

Mlado Jutro

št. 17.

V Ljubljani, dne 23. aprila

1939.

Lojze Zupanc:

P A P I R

Toda preden vam bom pojasnil, kako se je tistim smrekovim hlodom godilo v tovarni, vam moram prej povedati pač nekaj o celulozi, ki je tolikega pomena pri izdelovanju papirja.

»No, vendar že,« so vzdihnili poslušalci.

»Celuloza ali staničnina sestoji iz ogljika, vodika in kisika. Kemična formula zanjo je $C_6 H_{10} O_5$. Če bi odrezali od katerekoli rastlinice ja-

mi, da zdaj že vem, kako pridobivajo celulozo v tovarnah iz smrekovega lesa. Stroji razdele smrekov les na mala vlakenca. Ta vlakenca pa so še vedno sestavljena iz več stanic. Vlakenca s stanicami so torej celuloza. Ali ne?»

»Prav vsa vlakenca že ne,« je odkimal papir. Iz smrekovega lesa pridobivajo v tovarna komaj 48% celuloze. Vse drugo gre zaenkrat še v izgubo. Če bi se našel učenjak, ki bi izumil posto-

ko tenek del ter bi ga položili pod drobnogled bi opazili mrežasto sliko. Vsak delček med črtami te mrežice, se imenuje rastlinska stanica. Več stanic skupaj tvori staničje ali celulozo, ki je torej rastlinskega izvora in najvažnejša sestavina rastlinskih staničnih kožic. Celuloza se potemtakem nahaja v naravi v velikih množinah, zlasti še če pomislimo, da stanice rastejo le do gotove velikosti, nato pa se množe tako, da z delitvijo nastaneta iz ene stanice kar dve. Rastlina torej raste na na ta način, da se večja število njenih stanic. To večanje se postopoma ponavlja od dne do dne, od leta do leta...

»Aha!« je vzkliknila limona. »Zdi se

pek, kako bi se izgubljene snovi s pridom uporabile, bi naši industriji izkazal velike in neprecenljive koristi.

Danes sem vam dosti povedal Jutri pa bom nadaljeval, kako v tovarnah izdelujejo celulozo in kako se celuloza uporablja pri izdelovanju papirja.

Jesenski dnevi so bili kratki. Komaj je papir utihnil, je pričel zagrinjati zemljo mrak. Tovariši na smetišču so kmalu zaspali. Na smetišču je zavladala tišina. Le v baraki na robu smetišne jame je jokal bolni deček. Ob njegovi postelji pa sta v poznih večernih urah sedela oče in mati. Nemo sta se spogledovala in solze so jima visele v očeh. Zaman sta ugibala, kako bi

pomagala bolnemu sinku, da bi mu olajšala bolečine.

3.

Naslednjega dne je papir končno le prišel do tega, da je mogel tovarišem na smetišču povedati, kako se je tistim krceljem godilo v tovarni. Pri tem pripovedovanju ga tudi nihče ni preveč motil in se vtikal v njegovo razlago, tako da je lahko povedal prav vso zgodbo tudi o izdelovanju papirja in o življenju v papirnici, ker je vse to pač poizkusil na lastni koži...

Govoril je: »Dragi tovariši, če bi vam sedaj po vsem tem, kar sem vam bil že povedal o celulozi, hotel na kratko povedati še, kako so mene izdelali v tovarni, bi vam v nekaj besedah razložil nastanek papirja takole: Včasih so izdelovali papir samo iz vlakene, ki so jih pridobivali iz cunj. Danes pa se za papir uporabljata že tudi les in slama. Te surovine najprej razrežejo, zdrobe, zmlejejo in nazadnje kuhajo v lugu iz apna ali iz sode. To pa zato, da odpravijo iz njih sestavino staničnih kožic, ki se imenuje lignin. Tako nastane celuloza, ki jo potem izperejo, zmlejejo prav na drobna vlakna, belijo s klorovim apnom in prepoje s klejem. Tako pripravljena vlaknasta snov je vodotopna, to se pravi, da se v vodi topi. Z veliko množino vode jo napeljejo po ceveh v papirni stroj na sito in med vrteče se valjarje, ki snovi polagoma odvzemajo vodo, dokler se spojena in zlikana ne upodobi v papir.«

Čevljev se je začudil: »Oho, saj to gre pa hitro kakor v filmu!« Ni bil zadovoljen s takšno razlago, zato je go-drnjal. Tudi ostali tovariši na smetišču so zabavljali:

Uh, še zmešalo se mi bo v glavi od pač potrebno, da vam razložim ves postopek pri izdelovanju papirja. Poslušajte učenostil!

»Ne razumem, kaj naj bi pri tej stvari bilo tako težavnega, kakor nam je prej dejal papir. Vlakna v vodo, vlakna iz vode in papir je tu.«

Papir jih je pustil, da so se porazgovorili. Ko so utihnili, je med tihim muzanjem nadaljeval: »Vidite, zato je šajte sedaj, kako se je smrekovim hodom godilo v tovarni. Potujmo zdaj z lesom v tovarno!

Nekega jutra so prišli delavci kakor po navadi že zgodaj na delo. Tovarniški inženjer je odbral gručo težakov

in jih poslal na dvorišče k skladovnici smrekovega lesa. Tamkaj jim je od-kazal delo in jim naročil, koliko le-sa naj na malih vagončkih zvozijo v tovarniški oddelek, kjer je bil name-ščen drobilnik. Drobilnik je stroj, ki drobi les in ga mrevari v tršice, te pa spet v manjše delce, dokler ni les zdrobljen v male, žaganju podobne drobce. To so drobci lesovine. Drobil-niku streže izprašan delavec.

Ko so torej težaki zvozili smrekove hlode k stroju, so jih posamič zmeta-li v žrelo drobilnika. Nič ni pomagalo jokanje krceljev. Stroj jih je gotal in drobil. V hrušču in trušču pa delavec ob stroju tudi ni slišal vzdihov. Pazil je na drobilnik, na stroj, ki je delal z velikansko močjo. Sila, s katero je drobilnik drobil les, je bila tolikšna, da bi se vsled trenja morali staliti in zgoreti vsi deli velikanskega stroja, če bi vroče železje voda sproti ne ohlaja-la. Pri trenju nastaja namreč v drobil-niku velika vročina. Lahko si mislite, s kakšno silo stroj gara, ko se voda, ki sproti odvzema stroju vročino, se-greva na 40, pogosto pa tudi na 70 sto-pinj Celzija.

Iz drobilnika potujejo drobci lesovine po posebnih ceveh v tako zvani izžemalni stroj. Tamkaj se snov ožme, da se ji odvzame voda. Tako nastane prav za prav lesovina, ki se primeša celulozi pri izdelovanju slabšega pa-pirja. Časopisni papir, kakršen sem jaz, sestoji po navadi iz 70% celuloze in 30% lesovine.

Na povsem drugačen način pa izde-lujejo celulozo ali staničnino. Strokovnjaki pravijo, da se lesovina pridobiva iz lesa na mehaničen način, t. j. s pomočjo drobljenja v drobilniku, ki razdeli les na 3 mm dolga vlakenca. Pridobivanje celuloze pa se vrši na kemičen način, t. j. s pomočjo mletja le-senih drobcev v holandskih in kuhanju snovi v kuhlalnikih, pri katerih so no-tranje stene obložene s snovjo, ki je vzdržna proti kislinam, s katerimi se lesovina luži. Kuhlalniki so velikanske banje. Tovarne za pridelovanje celu-loze lužijo v njih lesovino ponajveč s pomočjo apna in žveplovega dvokisa. Lesovina, namočena v mešanico teh dveh snovi, se kuha v kuhlalnikih po osem ur. Prekuhana v apnu in žveplo-vem dvokisu, nastanejo vlakenca vo-dotopna; to se pravi, da se tope v vo-di! Tej topljivi snovi se naknadno do-da še 4 do 6% lignina ali lesovine. Vsa

ta mešanica se beli v belilnem holandcu. To je kad, v kateri se zmes beli s pomočjo klorovega apna, vode in pare. Klor celuloze beli, to se pravi, da ji odvzame naravno rjavo barvo, ki jo ima neobeljena celuloza od lesa.

V tej beljeni celulozi pa je še zmerom do 50% vode. Zato potuje celuloza iz holandcev po ceveh v prostorne silose ali v kašče, kjer voda počasi izhlapeva. Po nekaj dneh roma celuloza po posebnih ceveh spet dalje, v drug tovarniški oddelek, kjer so nameščeni izžemalni stroji, ki izžemajo iz nje vodo. Obenem pa se s tem izžemanjem celuloza tudi izpira. Tako pripravljena snov se napoti dalje v peskolov. To je neke vrste kad z rebri, po kateri snov teče do drugih izžemalnih strojev, ki imajo na valjih kovinsko križno sito. Pod temi siti so nameščene sesalne omare, ki snovi polagoma odvzemajo vodo, nakar pride celuloza med valjarje, ki so obloženi s polstjo (klobučevino) in končno v stiskalnico. Ko je s pomočjo vode tudi stiskalnica spojila vlakenca, takrat nastane šele prava celuloza. Tako pridobljena celuloza pa je šele **polsnov** (polfabrikat) papirja. Nastajanje papirja prav tako ni nič drugega ko kemičen postopek, čigar bistvo je kemično spajanje vlaken, po načinu, ki sem vam ga bil pravkar opisal o pridobivanju celuloze, polsnovi papirja. Za slabše vrste papirja izdelujejo na ta način celulozo ali staničnino papirnice same, vsaj mnoge od njih, ki imajo na razpolago potrebne stroje. Praviloma pa vso staničnino, ki prihajaja v poštev pri izdelovanju papirja, papirnice ne izdelujejo. Zlasti za boljše vrste papirja, papirnice raje staničnino kupujejo.

Vendar gre pri pridobivanju lesovine in pri pridobivanju celuloze iz lesa za veliko razliko. Papirnice pridobivajo lesovino, ki se kot dodatek primeša celulozi za izdelovanje srednje in slabše vrste papirja, po navadi same. Iz lesa dobe 100% lesovine, torej jim tu ne gre nič v izgubo. Tovarne za pridobivanje celuloze pa morejo iz lesa dobiti največ 50% celuloze. To se pravi, da jim gre polovico snovi v izgubo. V ostalem je tudi celoten postopek pri pridobivanju celuloze daljši kakor pri pridobivanju lesovine.

V obeh slučajih, t. j. pri pridobivanju lesovine in celuloze iz smrekovega oziroma topolovega lesa, pa igra važno

vlogo — voda! Da boste vsaj približno razumeli, kolikšen pomen ima tukaj voda, vam povem, da se porabi za pridobitev 1 kg lesovine okrog 250 l vode, za pridobitev 1 kg celuloze pa še mnogo več. Preden pa papirnica izdelala 1 kg papirja, porabi skoraj 1000 l vode. Zdaj boste menda razumeli, zakaj morajo biti papirnice zgrajene vedno ob rekah ali potokih.

Limoni le še ni bilo vse jasno, zato je vprašala: »Povej mi, kako pa prav za prav izgleda tista celuloza, ki pride iz stiskalnice in jo imenujejo polsnov papirja?«

»Tako nekako, kakor precej debela plast belega pivnika,« je pojasnil papir. »To pa seveda še ni papir. Snov za papir ali tako zvana gmota (papirna kaša) pa nastane šele takrat, ko dodajo delavci v papirnici tej vlaknini snovi za klejenje, barvila in razna polnila. Ti dodatki so seveda za različne vrste papirja primešani celulozi v različnem razmerju. Po količini ene ali druge primešane snovi, dobi papir tudi svojo trdoto in barvo. Vsa ta mešanica celuloze, kleja, barvil in polnil se v holandcih ponovno melje. Čim delj časa se gmota v holandcih melje, tem finejša postanejo vlakenca za izdelovanje papirja, tem boljši papir izdeluje papirnica.«

»Kaj pa so to polnila?« je zacvilila kost s vprašujočim glasom.

»Za polnilo k celulozi uporabljajo papirnice zlasti belo glino ali kaolin. Glino dodajejo iz več virov. Predvsem pa zato, da se papirna gmota poceni. Ta pocenitev se lahko doseže, saj je včasih skoraj 35% glin primešane celulozi, ali tretjina vse papirnate gmote. Kaolin pa se dodaje celulozi tudi zaradi tega, da postane papir mehak. Čim mehkejši in voljnější papir hoče papirnica izdelati, tem več kaolina dodaje kot polnilo celulozi. Nazadnje je prednost kaolina, primešanega papirni gmoti, tudi v tem, da napravi papir prosojen.

Dejal sem že, da se papirni gmoti dodajejo tudi snovi za klejenje, ki imajo svrho napraviti takšen papir, ki ne vsrkava. Kot snovi za klejenje uporabljajo papirnice predvsem **kolofonijo** z dodatkom galuna, obojega pa primešajo papirni gmoti do 4% celotne količine.

(Dalje prihodnjič)

Boštjanov Nacek

Boštjanov Nacek, oh ta Nacek, je naj se vrne domov ter pohiti v šolo, bil že od nekdaj porednež in lenuh prve vrste. V šoli je bil najslabši učenec, znal ni nikoli ničesar. Doma pa je samo lenaril, namesto da bi se učil

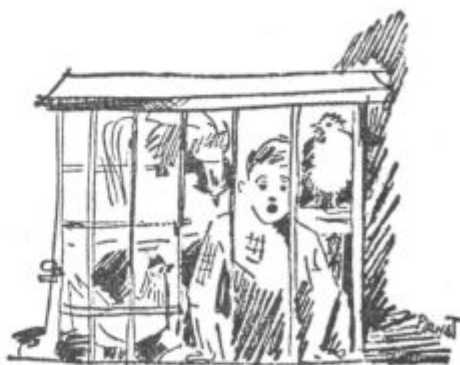
ali pomagal pri delu. Pridno pa je nagajal svojemu najmlajšemu bratcu, ki je moral vedno jokati pred njim. Seveda so se njegovi starši zelo trudili, da bi poboljšali mladega poredneža, toda ves njihov irud je bil zaman. Kadar je bil Nacek kaznovan, takrat se je samo jezil, a poboljšal se ni prav nič. Končno pa je Nacek le doživel nekaj, kar ga je docela poboljšalo, to pa se je dogodilo takole.

Nekoga dne se Nacku kar na lepem ni hotelo iti v šolo. Namesto v šolo je šel na vas, kjer je prelenaril ves dan. Ko pa se je zvečer vrnil domov, je prejel zasluženo kazen. To je poredneža jako jezilo, a namesto da bi se poboljšal, je sklenil, da bo pobegnil. Tako je tudi storil. Drugo jutro je vstal navse zgodaj, oblekel si je boljše obleko, vzel kos kruha in naskrivaj pobegnil z namenom, da se ne bo več vrnil.

Zadovoljen sam s seboj je mladi begunec stopal po široki beli cesti, ki je vodila skozi polja in vasi v daljnje nepoznane kraje. Med potjo je srečeval vse polno ljudi, eni so hoteli delat na polja, drugi so odhajali v bližnje mesto, otroci pa so hoteli v šolo. Tudi Nacku se je oglasila vest in mu rekla,

da naj se vrne domov ter pohiti v šolo, toda on je ni poslušal, trmasto je hitel po neznani mu cesti dalje.

Tako je hodil ves dan. Zvečer je prišel že v čisto mu tuje in neznane kraje. Toda sedaj ni bil nič več tako zadovoljen kot zjutraj, ko je odhajal na pot. Pričelo mu je namreč kruliti po želodcu. Kruh, ki ga je vzel s seboj na pot, je že zdavnaj pojedel, a sedaj ni imel ničesar za pod zobe. Pričel je razmišljati, kaj naj počne. Ker mu ni kazalo drugega, je stopil v bližnjo hišo in poprosil gospodinjo za kos kruha. Toda gospodinja je vedela, da ni Nacek noben reven, miloščine potreben deček, ampak navaden lenuh in mu ni hotela dati ničesar, še celo okregala ga je. Kakor v tej prvi, tako se je zgodilo tudi v drugi in tretji hiši, tako da Nacek v celi vasi ni dobil ničesar. Zopet je Nacek začel razmišljati, kaj naj počne. Vest se mu je še vedno oglašala in mu velevala, naj se vrne domov, naj bo priden doma, pa bo vse dobro, a on je še vedno ni hotel poslušati. Ko je na nekem dvorišču zagledal lepe pitane kokoši, se je mlademu porednežu zbudila nepoštena misel. Mislil si je: »Če ponoči ukradem eno takole kokoš, jo bom lahko prodal, za denar bom pa potem dobil, kar bom hotel.

Kakor si je zamislil, tako je tudi hotel storiti. Počakal je, da se je znočilo, da so ljudje odšli k nočnemu počitku, potem je tiho stopil na dvorišče, kjer je prej videl kokoši. Nekajkrat se je ozrl okrog sebe, če ga kdo vidi, nato je oprezno zlezal v kurnik, kjer so spale kokoši. Iz previdnosti je še za seboj zaprl vrata, nato pa je začel iskati najboljšo kokoš. Toda, o nesre-

ča, v temi je zadel v palico na kateri so spale kokoši in ta je s kurami vred padla na tla. »Kokodak, kokodak« je mahoma završalo po kurniku. Kokoši so prestrašene kokodakale, njih varuh petelin pa je kakor pobesnel planil v Nacka in ga začel ljuto obdelavati z ostrim klunom in kremplji. Nacek je zakričal od bolečin in strahu in je planil k vratom, da bi pobegnil ven, toda, ojoj, vrata so bila zaklenjena. Nacek jih je bil prej zaprl za seboj, ključavnica pa se je pri tem sama zaklenila, odpreti pa se je dalo le od zunaj. Ujeti Nacek sedaj ni mogel ven, dokler mu ne bi kdo odprl odzunaj. Obupno je začel klicati na pomoč in dolgo se je moral boriti s petelinom, ki ga je čimdalje huje napadal.

Končno pa je to klicanje na pomoč le zaslišal gospodar in ko je ves začuden ugotovil, da prihaja to vpitje iz kurnika, ga je šel odpret. Tedaj pa je z velikim strahom skočil ven Nacek in samo za las je še manjkalo, da ga gospodar ni ujel. Ta je namreč skočil za njim, da bi ga ujel, a Nacek je k sreči še pravočasno izginil v temno noč.

Kako je potem preživel tisto noč in kje je hodil tega ne vem. Vem pa to, da je drugi dan ves skesan, lačen in truden prišel domov. Prosil je starše odpuščanja, obljubil je, da se bo boljše in je to obljubo tudi držal. Ako danes vprašate Boštjanovega Nacka, kako je bilo takrat, ko je pobegnil od doma, se bo najprej malo nasmešnil, potem pa bo povedal tole: »Tisti dan sem spoznal, da preljudbo je doma, kdor ga ima in da kdor ne uboga, ga tepe nadloga.

Mlinarič Stanko-dijak:

Dlesk

Nu dragi stric Matic, tudi jaz sem se enkrat ojunačil in ti pišem, poprej sem se venomer ustrašil tvojega koša. Opisati hočem ptička, ki sem ga imel 7 mesecev.

Bil je čmeren jesenski dan. Hladna jesenska sapa je stresavala zadnje listje z drevja. Šel sem skozi Zvezdo po opravkih. Kar zagledam čudnega ptiča. Skakljal je v ograjenem prostoru, kjer so se poleti tako bahato razprostirale cvetlice. Nekaj časa sem ga opazoval, ker pa le ni hotel zleteti sem ga ujel. Ptič me je prav pošteno vščip-

nil v prst, ali jaz se nisem zmenil zato. Takoj sem opazil, da je na levi strani kril ranjen, zato sem ga ponesel domov in ga zaprl v gajbo. Tu sem si ga šele dodobra ogledal, bil je namreč dlesk. Imel je kratek in zelo močen kljun, to sem marsikaterikrat občutil pozneje. Na glavi in na hrbtu je bil jasno rjavkast, po trebuhu kostanjast, na grlu in na perutnicah pa lepo črn. Nato sem mu dal konoplja, seme sončnic in vode. Ko je opazil hrano, se je takoj sprijaznil. Prav spretno je luščil sončnice, tako da ga je bilo veselje gledati. Ko se je dodobra okrepčal je skočil na palčko in prav okorno

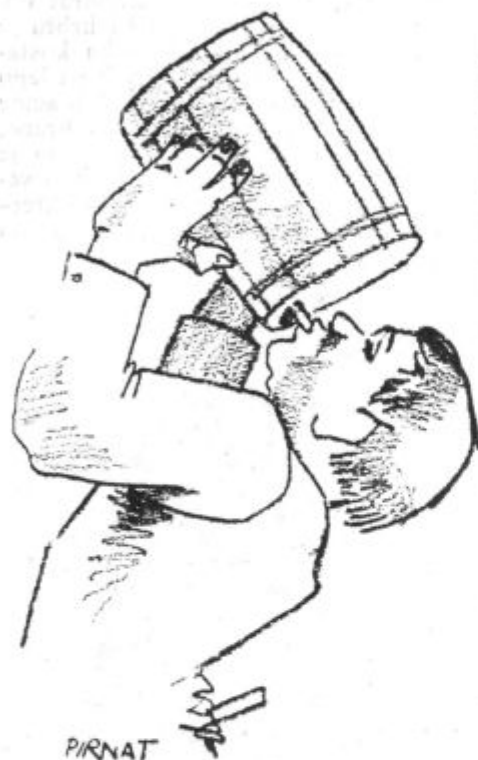
skakljal z ene na drugo. Od tistega časa je ostal pri nas skozi mrzlo zimo do vesele pomladi. Godilo se mu je prav dobro in kadar sem imel čas sem se pozabaval z njim. Nu, marsikaterikrat me je prav pošteno vščipnil, ali jaz mu nisem zameril. Od časa do časa sem ga spustil, da bi videl če že more leteti ali nikoli ni zmoget, enkrat pa so ga krila ponesla v zlato svobodo.

Prvi dih pomladi je že zavel čez polja, travnike, gozdiče in dobrave. Sveti Gregor je že zdavnaj poženil ptičke. Vzel sem mojega debeloglavca, ter šel na dvorišče. Neizmerno je bil vesel, da je zopet prost. Iz rujavega očesca mu je sijala neizmerna radost. Naenkrat je razpel krila se oglasil še v slovo s svojim hripavim glasom ter odletel že na ozeleneli kostanj. Od tu se je ozrl na hišo, kjer je prebil zimo, nato pa zopet razpel peruti, ki so ga ponesle najbrž v zeleni gaj, kjer si bo tudi on poiskal svojo družico. Še sedaj ga vidim v duhu, pa čeprav je minilo odtlej že leto dni. Od takrat nisem videl nikjer več nobenega dleska.

Vražja kupčija

Belokrajinska

Na Sodjem vrhu v Beli Krajini je pri vaškem županu služil hlapec, ki je

bil pretepač, da mu nihče ni bil enak. Rad je kvarte premetaval, rad se je prepiral, najrajši je preklinjal. Zabadava je bilo, če so ga Sodjevčani opominjali: »Mate, nikar ne preklinjaj! Ne kliči vraga! Kletev v peklensko jamo vodi!« Ni se zmenil za takšne očitke, še huje je preklinjal ko prej.

Bilo je na Martinovo. Gospodar je povabil družino v zidanico. Z njimi je šel tudi hlapec. V zidanici so poskusili novo vino, ki ga je bil krstil sam sv. Martin... Hlapec je le prepogosto segal po barilčku in vlekkel vino iz nosca. Kmalu se je opil. Postal je jezljiv, da je vsevprek grdil. Vmes pa je preklinjal ko sam vrag.

Gospodinja je bilo tega dosti, pa je rekla: »Mate prejenjaj s kletvami, dušo boš pogubil!«

»Vrag naj vzame še dušo!« je zdajci hlapec zaklel. »Kar pride naj ponjo, za barilček vina mu jo prodam!«

Ni bil še izrekel, že je v zidanico

vstopil neznan človek. Odkušal se je in pozdravil: »Oho, slišim, da tukaj nekdo svojo dušo prodaja! Pa za barilček vina jo da? Hej, malo je pri-da, če mu duša ni več vredna...«

Vsi so se začmejali. Mislili so pač, da je bil to samo izgovor neznanega popotnika, da je lahko prisedel k njim. Zatorej je gospodar postavil pred neznanca poln barilček vina in ga po stari belokrajinski navadi povabil: »V moji zidanici ne sme biti nihče žejen. Zdaj ste moj gost. Pijte, trudni popotnik!«

Neznani popotnik pa se je pogladil po kratki kozji bradici in znova vprašal: »Kdo je tisti, ki prodaja svojo dušo za barilček vina?«

»Jaz!« je zdajci zakričal hlapec in udaril s stisnjeno pestjo po sodu in zraven še grdo zaklel.

»Dopadeš mi!« je dejal kozjebralec. Potlej je segel v žep, položil pred gostitelja pest zlatnikov in zamrmral: »Hej, gospodar, tu so penezi!« In s hripavim glasom je še dodal: »Dajte, natočite barilček najboljšega vina iz vaše zidanice, pa ga ponudite vašemu hlapcu!«

Ker pa se je gospodar le branil in se ponujenega denarja ni upal dotakniti, je prišlek spet dejal: »Kaj se obotavljate? Več velja učna glava nego kup zlata! Vaš hlapec je pametnjak, pogumen pa ko sam volkodlak. Ugaja mi! Naj pije, kakor je želel...«

Gospodar je natočil poln barilec najboljše črnine in hlapec jo je počasi samcat srkal iz barilčka. Ko pa je popil vse vino do zadnje kapljice, je v

podružnici na Gradniku udarilo pol. noč.

Takrat je kozjebraдец vstal in z zamolklim glasom zamrmral:

»Hoj, Mate, kdor kupi konja, kupi z njim vred tudi uzdo. Je tako?«

»Tako je!« se je pijanemu hlapcu kolenilo v odgovor.

»Dejal si.« je prišlek nadaljeval, »da prodaš za barilček vina dušo. Kupil sem ti vino, plačal sem ga pošteno, tvoja duša je zdaj moja. Ampak k duši spada tudi telo, kakor spada uzda h konju.«

To je spregovoril, potlej pa je poskočil, da je zabobnelo po vsej Beli Krajini. Pograbil je hlapca in z njim zdrvel v temno noč...

Prestrašeni so se domači v zidanici stisnili v kot za sod. Ko pa so pogledali skozi odprte dveri za bežečim kozjebradecem, so v svitu bliska, ki je gorel pod njegovimi nogami, opazili, da ima na nogah — kopita. — — —

Tako je vrag sklenil kupčijo. Ker si je bil hlapec Mate sam sodil, pravijo vasici nad Gradnikom Belokrajinci še danes — Sodji vrh. — — —

Manica:

Izplačal ga je

Ko sta brata Tinček in Lojzek gredeč iz šole pravkar zavila mimo Jerajeve hiše, je skozi odprto okno pre-

lepo zadišalo po pečenih ribah. Jerajevi so namreč prav tedaj obedovali in vabljeni duh pečenja je mlada noska tako prijetno poščegetala, da sta otroka za trenutek kar obstala na mestu.

V tem ju je zapazil oče Jeraj, ki je bil dober človek in vrh tega še obema fantičkoma boter. Brž je nabodel na vilice ribo in jo pomohil skozi okno:

»Nata, otroka, nata! Pa si pošteno delita!«

Fantiča sta se lepo zahvalila in vsa vesela stekla dalje. Ustavila sta se pri bližnji vrtni ograji. Tinček, ki je ribo sprejel, je na splošno rad uganjal vsakovrstne vragolije. Tudi zdaj se je brž pošalil s svojim bratom:

»Lojzek, preden si to živalco razdeliva, mi povej, ali ima riba noge?«

»Ne budalil! Daj mi hitro polovico!

Sem že pošteno lačen. Tvoja bedasta vprašanja pa kar hrani zase. Riba še nikoli ni imela nog in jih tudi tistale nima.« godrnja nestrojno Lojzek.

»Pa jih ima.« tišči Tinček.

»Kje neki?«

»Pod trebuhom. Kar poglej!«

Zdajci Tinček sede na tla, iztegne noge in položi čeznje ribo.

»Hej Lojze, ali vidiš? Tu leži riba takoj pod trebuhom ima pa noge — seveda moje noge hahahaha!«

Med glasnim krohotom muhastega brata se Lojzku poredno zasvetijo modre oči.

»Čakaj, zdajle te pa izplačam. Tudi jaz nisem zrasel tam za mejo, ne.« si misli Lojzek in glasno pritrdi.

»Prav imaš. Res ima riba noge, priznam. Ali zdaj pa že vzemiva vsak

svoj kos, kakor je velel boter. Moje je gornje truplo, tvoje naj bodo pa — noge!»

To rekši, zgrabi premeteni Lojzek ribo in preden se Tinček izkobaca od tal, zbeži z njo čez drn in strn.

Tinček pa zre obupno okrog sebe in požira slino.

Hvala Marija-dijakinja:

Cvetka te prosi

»Oj! ne pohodi nas!« cvetka te prosi, tudi v nas življenje kipi čutimo bolečine kot ti, ljubeče se sestrice tudi cvetke smo si.

Ne trgaj nas dete, zato, da kruto bi proč nas zagnalo, vzradostile bi, pomisli le malo lahko še marsikatero oko.

Rano se uči ljubiti nas, v veselje ti bomo v življenju v uteho ti bomo v trpljenju, in mnogokrat bomo ti tudi v kras

In ko se ti dete nekoč končala življenjska bo doba, spremljale te bomo do groba, ostale pri tebi — ko objela te večna bo noč.»

Manko Golar:

Nela vprašuje

Nela vprašuje me: »Striček povej, svetle te zvezdice kam hodijo spat, jeli njih posteljica mehka kot moja, striček povej, kje njihov je grad?»

»Daleč, tam daleč za tretjo goró, z biserov svetlih kot solnce blesti postelj njih zlata, z óken pa blesk, oj, kot zarja večerna gori.

Tam spijo zvezde svetle ves dan, sanjajo, bdijo prav do noči —»

Nela posluša me, kima z glavo, kmalu v naročju še ona zaspi.

E K.:

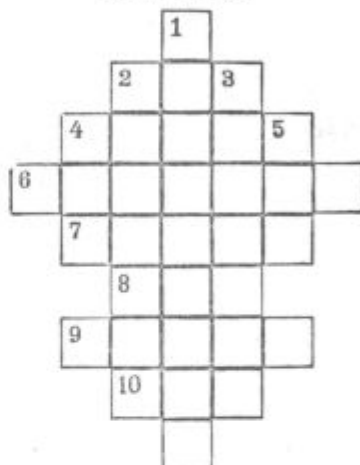
Predvečer

Poglej, nad goro
oblaki cveto,
živo plameneči
v ti zarjici rdeči.

Poglej, čez nebo
gredo o gredo
za svetlimi brati,
cvetoči, vsi zlati.

Pred mrakom, nočjo,
dremotno, temno,
za dnevom bežijo,
medlijo, ihtijo.

Križanka

Vodoravno: 2. domača žival, 4. delavec, pridobivalec začimbe, 6. hrvatski knez (892. — 910.), verjetno oče poznejšega kralja Tomislava, 7. tropsko drevo in njega užiten plod, 8. bivališče blaženih, 9. posoda, 10. imenski praznik.

Navpično: 1. praznik, 2. igrača, 3. pripadnik mongolske narodne skupine na obali Severnega ledenega morja, 4. češki skladatelj (* 1874.), 5. zver.

Vprašanje iz našega književnega sveta.

Kateri jugoslovanski pisatelj ima v priimku vseh pet samoglasnikov?

Rešitev posetnice V R T N A R I C A

Za bistre glavice — rešitev

Cekin,
cep n.
rabin.
rubin.

Rešitev verižice z obeskom
srna — nada — dama — maček : srček.